

Förskolans yngsta utforskar begrepp

Här beskrivs ett arbete i en grupp med barn i åldrarna 1–2,5 år. Arbetet har tagit sin utgångspunkt i en bilderbok om två harar. Grundläggande begrepp har undersökts på flera olika sätt. En intressant iakttagelse görs om hur barnens tänkande kring föremål påverkas av den egna relationen till föremålen.

Vi arbetar i en barngrupp med 15 barn i åldrarna 1–2,5 år. När vi arbetar med projekt eller med teman är barnen alltid uppdelade i mindre grupper. Detta arbete har vi gjort med de äldsta barnen och de har arbetat tillsammans i mindre grupper, med 2–4 barn i varje

Utgångspunkt för arbetet var bilderboken *Gissa hur mycket jag tycker om dig* av Sam McBratney och Anita Jeram. Boken handlar om en "barnhare" och en "pappahare" som på olika sätt berättar om hur mycket de tycker om varandra. Vi valde boken därför att handlingen är förlagd utomhus och för att det i boken finns många matematiska begrepp att undersöka. Begreppen som vi har fokuserat på är stor – liten, lång – kort och tung – lätt. Ett syfte med vårt tema är att barnen ska få upptäcka och använda matematik i vardagssituationer, att de ska få möjligheter att reflektera över sina upptäckter och att utveckla sin kommunikativa förmåga.

Vi började med att prata om bokens bilder och sedan läste vi sagan. Barnen kommenterade genast bilderna: "den kaninen är stor", "den kaninen liten". När vi samtalade om bilderna ställde vi öppna frågor till barnen för att rikta deras uppmärksamhet mot begreppen stor – liten samt lång – kort. För att skapa spänning kring bokens huvudpersoner tog vi med en stor och en liten gosehare som fortsättningsvis blev en del av arbetet och som gav barnen små "uppdrag" att genomföra. Ett sådant uppdrag var att hämta något som de tyckte var stort, något som var litet, något som var långt och något som var kort.

Skogen

Vi gjorde en utflykt till skogen där barnen fick i uppgift att plocka pinnar i olika storlekar. Barnen berättade spontant om sina pinnar: "den här pinnen är jättestor", "den här är pytteliten" och "den är mitt-emellan-stor"

På väg tillbaka till förskolan. Pinnen är tung. Redan här börjar barnen reflektera över olika begrepp.

Leta stora och små saker

Barnen fick leta efter stora och små saker på förskolans gård. Tillsammans med barnen fotograferade vi sakerna och en del föremål tog vi med oss in på förskolan. Barnen jämförde föremålen och de använde ord som stor, liten, tung och lätt. På bilden jämför Tindra och Alva innehållet i hinkarna och pratar om att den ena hinken är tung och den andra lätt.

Sortera pinnar

För att vi skulle undersöka hur barnen uppfattade begreppen lång och kort fick de i uppdrag att tillsammans i gruppen avgöra vilka pinnar som var långa och vilka som var korta och att sortera dem efter dessa egenskaper. Därefter målade de pinnarna i olika färger.

Lång och kort är relativa begrepp och vi lade märke till att barnen gjorde jämförelser där de undersökte inte bara lång och kort, utan också längre än och kortare än, även om de flesta barnen inte kunde uttrycka detta verbalt. Under tiden som barnen storleksordnade pinnarna ställde vi därför frågor om pinnarnas längd och hjälpte dem att sätta ord på sina handlingar. På bilden jämför Sofia den röda och den gröna pinnen för att se vilken som är längst. "Dom är nästan samma", säger hon.

Tunga och lätta föremål

Vissa av de föremål som barnen hittade sorterade vi i en stor respektive liten hink. Detta blev en bra utgångspunkt för att resonera om begreppen tung och lätt. Barnen lade de föremål som de tyckte var tunga i den stora hinken och de föremål de ansåg var lätta i den lilla hinken. För så små barn kan det vara svårt att resonera om att små saker kan vara tunga och stora saker lätta, men det kan de få upptäcka med tiden.

För att ytterligare fördjupa oss i de aktuella begreppen har vi arbetat med sagorna *De tre bockarna*, *Bruse* och *Guldlöck* och *de tre björnarna*. Vi har även arbetat med djurfamiljer t ex lejon, elefanter och giraffer som barnen har jämfört och sorterat: stora, små, tunga eller lätta.

Promenad till skogen med uppgift att samla pinnar i olika storlekar. Alva berättar att hon har hittat en jättelång pinne.

Pedagogens ansvar

Vår miljö ska locka fram kreativitet och fantasi och bidra till att nyansera olika begrepp och visa på likheter och olikheter. Miljön ska inte vara "färdig", den ska vara öppen och tillåtande och på barnens nivå, den ska locka barnen till att utvecklas. När man arbetar med förskolans yngsta är det bra att använda föremål som barnen kan relatera till som de två gösehararna. Det är ett enkelt medel att fånga deras uppmärksamhet och barnen blev glada och engagerade sig i hararnas önskemål om olika uppdrag som skulle genomföras.

Inför varje ny aktivitet har vi låtit barnen reflektera över det som hände vid föregående aktivitet. De har berättat om sina upplevelser för varandra med hjälp av bilder och föremål. Detta menar vi kan bidra till att utveckla den språkliga förmågan och att skapa sammanhang och mening i tillvaron. Återberättandet och gemensamma reflektioner över det som vi har gjort är mycket viktigt för att nå de barn som av olika skäl inte har varit med vid föregående tillfälle. De blir på så vis ändå delaktiga i händelsen.

Vi tror att det är viktigt att barn får möjlighet att upptäcka och utforska samma begrepp många gånger, på olika sätt och i olika situationer. De behöver få reflektera över sina erfarenheter från olika situationer i vardagen och få hjälp att upptäcka samband mellan föremåls egenskaper. Vi pedagoger behöver bekräfta dem och sätta ord på deras erfarenheter och hjälpa dem att utveckla sin kommunikativa förmåga. Då börjar barnen själva att använda orden och begreppen: "Du har en stor gaffel, min är liten." "Jag orkar inte den här stolen, den är så tung." När barnen berättar om sin familj benämns oftast pappa som *jättelång*. Då förstärker barnen uttrycket med rösten som blir mörkare. När de talar om en bebis så benämns den som *pytteliten* och då är rösten mycket ljus. Barnen använder verkligen rösten för att förstärka begreppen.

Vi vuxna använder ett nyanserat språk tillsammans med barnen, så att de med stigande ålder och fler erfarenheter kan utveckla och nyansera sitt eget språk. Barnen använder sig av begrepp som stor, liten, lång, kort, tung och lätt i sitt vardagliga tal och de har dessutom börjat använda uttryck som längre än och kortare än.

"Den stora pinnen är för tung. Någon måste hjälpa." Uppgiften kräver samarbete.

Barnen målar pinnar i olika färger. Under tiden pratar de om när vi var i skogen och hämtade pinnarna. De använder begreppen lång, kort, stor och liten när de målar: "Jag målar en jättelång pinne, jag målar guld på den." "Vem ska måla den där lilla pinnen?"

Personliga relationer till föremål

Första gången som barnen jämförde pinnarnas längd var dessa omålade och barnen hade inga problem med att se vilken som var längst respektive kortast. Vi hade tillsammans bestämt att det var "allas pinnar" oavsett vem som plockat dem. Men efter att barnen hade målat pinnarna hävdade nästan alla att den pinne som de själva hade målat var den längsta. Plötsligt var det väldigt åtråvärt att ha den längsta pinnen. Färgläggningen påverkade barnens relation till pinnarna och gjorde att de blev mer personliga. Trots att vi sorterade pinnarna många gånger accepterade en del barn inte att det fanns pinnar som var längre än den de själv hade målat, medan andra barn efter hand blev mer fokuserade på själva begreppen. Det fanns barn i gruppen som inte hade målat någon pinne och de hade inga problem med att fokusera på pinnarnas egenskaper. Vi tror att det handlar om en mognadsprocess som har att göra både med barnens erfarenheter och med deras ålder.

Glädje och utmaning

Genom barnens reflektioner och deras sätt att lösa problem kan vi hela tiden finna nya matematiska utmaningar och vi kan göra utforskningar tillsammans med barnen. Att känna glädje i sitt arbete är en förutsättning för att hitta inspiration och på så sätt kunna gå vidare och utvecklas i sin yrkesroll, och för att skapa bra förutsättningar för att barnen ska finna glädje och nyfikenhet i sitt lärande.

Vi har också blivit medvetna om hur viktigt det är att vi ger barnen tid till att uppleva och upptäcka många gånger och vi måste ge dem rätt förutsättningar att lyckas. Vi måste ha en ärlig tilltro till att barn kan och vi måste förmedla detta till barnen.